

GILLET 2010

Tidskrift för Carlstads-Gillet • Årgång 19 • Nr 23

Innehåll 2010

- 3 Många bidrar till att skriva Karlstadshistoria, *Per Berggrén*
- 4 Besök hos hedersgillesmedlemmen, före riksmarskalken Ingemar Eliasson, *Per Berggrén*
- 7 Cristina Romell – värmländska i försakingringen, *Per Berggrén*
- 8 Intervju med Lars Wennberg, *Marie Aakre*
- 12 Tyggårdsvika, *Carl Eje Granquist*
- 14 Årsringar i Karlstad, *Inger Berggrén*
- 18 Värmlands artilleri, *Jonas Hedberg*
- 20 Vikenpojkar, *Leif Ronge*
- 24 Karlstads seminarium 1875 – en väsebos minnesanteckningar, *Bengt Nordlöw*
- 28 Fotografen Lars Hellström, *Bengt Johansson / Ulf Lagerbeck*
- 30 Höstgillet 2009, *Inger och Per Berggrén*
- 32 Vårgillet 2010, *Marie Aakre / Foto Inger och Per Berggrén*
- 34 Äntligen skall Båten flyttas, *Per Berggrén*
- 35 Diverse information

GILLET

Tidskrift för Carlstads-Gillet
Nummer 23, årgång 19, 2010

ADRESSUPPGIFTER

Carlstads-Gillet
c/o Karlstads kommun
Gamla Wermlandsbanken
651 84 Karlstad
054-15 84 09
carlstads-gillet@telia.com
www.carlstads-gillet.s.se
Besöksadress Tingvallagatan 13

KONTAKTPERSON

Erik Hellberg, skrivare
Gökärtsgatan 12, 653 45 Karlstad,
054-56 20 09

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Per Berggrén
Landgången 29, 652 27 Karlstad,
0730-97 04 61
perberggren.mac@me.com

TEXT, FOTO OCH LAYOUT

Per Berggrén där annat ej anges

TRYCK

Knappen i 500 exemplar

CARLSTADS-GILLET'S RÅD

Ålderman Per Berggrén (tillika redaktör)
Vice ålderman Martin Edman
Skrivare Erik Hellberg
Skattmästare Per Anders Olson
Arkivarie Mikael Lundström
Munskänk Kjell Lenander
Bisittare Bill Ivarsson
Bisittare Anne-Margret Cohén
Bisittare Karl Axel Hjerdt
Bisittare Eva Lejrin
Bisittare Carlåke Skoghäll

VALDELEGERADE

Barbro Järliden (sammanställande),
Lars Miliander och Ragnar Hedén.

OMSLAGSBILDEN
Blommande
magnolia utanför
teatern.

Det som skrivs i Gillet blir historia. En dag kommer man att läsa tidningen i forskningssyfte.

Per Berggrén

Många bidrar till att skriva Karlstadshistoria

Först av allt kan jag med glädje konstatera att jag har fått en medarbetare i arbetet med tidningen. Marie Aakre, välkänd journalist på NWT, har bidragit med två inlägg i årets upplaga av Gillet. Hennes professionella syn på tidningsproduktion är mycket värdefull och jag ser fram emot ett givande samarbete med henne.

Ett fullmatat nummer brukar veckotidningsredaktörerna skriva när ett nytt nummer av en tidskrift kommer ut. Det kan man säga också om Gillet även om det bara kommer ett nummer per år. Den tidning ni nu har i handen är synnerligen innehållsrik med både återblick mot tider som varit och blickar mot framtiden.

Det roliga är att skribenter kontakter mig med förslag till bidrag, många gånger med minnen från sin egen ungdomstid eller artiklar om sådant som hänt för länge sedan.

I detta nummer av Gillet kan vi läsa om två av våra hedersgillesmedlemmar, före riksmarskalken Ingemar Eliasson, och stiftaren Lars Wennberg. Båda två är mycket intressanta människor och det är en ära för Carlstads-Gillet att få ha dem i sina analer.

Att en stad förvandlas under årens lopp är inte så konstigt och mycket har hänt i Karlstad under de 145 år som förflutit sedan den stora branden 1865. I sammanhanget är det intres-

sant att konstatera att två tredjedelar av stadens byggnader har tillkommit efter Andra världskriget i samband med olika byggepoker. Inger Berggrén kallar detta för årsringar i staden.

Vidare kan man läsa om Tyggårdsviken och Leif Ronge ger en fin beskrivning av hur det var att vara ung i Viken. Bengt Nordlöw har hittat dokument som beskriver hur det var att vara elev vid Karlstads seminarium för 135 år sedan. Cristina Romell är en karlstadskvinna som gjort en imponerande karriär inom den tuffa hotellvärlden i Stockholmstrakten.

Som vanligt innehåller tidningen också referat från höst- och vårgillena och lite annat.

Allt detta är historieskrivning. Tidningarna arkiveras och kommer att bli föremål för forskare en gång i tiden. Jag tackar alla som bidragit i år och hoppas på nya insatser 2011.

BÅTEN

Ett fotomontage i slutet av tidningen visar hur det kan se ut med restaurang Båten på sin nya plats framför det gamla Televerkshuset. Detta är ju en förbättring även om man kunde önska att den byttes ut mot en motsvarighet till den eleganta skuta som låg förtöjd i Karlstads hamn i slutet av 60-talet.

Nu återstår att se när flytten av Båten förverkligas. Kanske har det redan ägt rum när ni läser detta.

När kungen frågar om man vill bli riksmarskalk säger man inte nej.

Per Berggrén

Besök hos hedersgillesmedlemmen, förre riksmarskalken Ingemar Eliasson

När kungen frågar om man vill bli riksmarskalk säger man inte nej. Så enkelt är det. Hedersgillesmedlemmen Ingemar Eliasson fick frågan 2002 när hans tolv år som mycket uppskattad landshövding i Värmland var till ända och 2003 tillträdde han sin nya befattning. 2010 avlöstes han av Svante Lindqvist men fick fortsatt ansvar för ordensväsendet.

Ingemar Eliasson bosatte sig i Centralpalatset i Karlstad efter sin sejour i residenset och han hade kanske räknat med

att njuta sitt otium i Karlstad. Frågan från kungen ändrade dock hans planer.

En liten grupp ur Gillets råd besökte vår hedersgillesmedlem på det kungliga slottet söndagen den 9 maj. Vädret var allt annat än vårligt. Temperaturen höll sig runt fem plusgrader och en ihållande vind tillsammans med regndroppar i luften lockade inte till utomhusaktiviteter i den kungliga huvudstaden.

De kungliga hovstaterna administrerar 750 000 besök per år. Intäkterna från entréer och försäljning uppgår till cirka 45 miljoner kronor per år.

Efter en kort genomgång på Slottsbacken bjöd han in gruppen till slottet och under det att kaffe med tilltugg inmundigades berättade Ingemar om sitt uppdrag som Sveriges riksmarskalk.

Ingemar Eliasson informerade om att riksmarskalksämberet instiftades år 1607 av Karlstads grundare Karl IX. Innehavaren av befattningen kan sägas vara kungens stabschef. Han uppbar den imponerande titeln Hans Excellens Riksmarskalken och leder en stab på cirka 200 fast anställda medarbetare. På hans axlar ligger ansvaret för Kungliga hovstaterna vilket omfattar kansli, personalavdelning, ekonomiavdelning och informationsavdelning. Riksmarskalken har också ansvaret för att de kungliga slotten sköts på ett riktigt sätt.

Efter genomgången visade förre riksmarskalken runt på slottet. Det stundande bröllopet mellan kronprinsessan Victoria och Daniel Westling satte sina spår på all verksamhet. Byggställningar och avskärmade utrymmen mötte besökarna överallt men ändå kunde de viktigaste salarnas prakt beundras.

Vi fick veta att symmetri var ledordet för Nicodemus Tessin när han ritade slottet som innehåller 600 möblerade rum. 450 sittande gäster får plats i Rikssalen och eftersom de inbjudna till bröllopet är fler är man beredd på att även utnyttja angränsande utrymmen.

Den 19 juni, då bröllopet äger rum, är ett historiskt datum eftersom kronprinsessans föräldrar gifte sig denna dag 1976. Även Oscar I gifte sig denna dag 1823.

Bordsplaceringen av gästerna är en stor och viktig fråga

Ingemar Eliasson mötte den lilla gruppen från Carlstads-Gillet vid obeliskens på Slottsbacken.

och många av de inbjudna kontrollerar noga att de har hamnat på rätt plats med hänsyn till sin rang.

Till Storkyrkan är inbjudna mer än 1 000 gäster. Så många människor kräver en otrolig organisation. Ingemar nämnde några detaljer som måste fungera. Om det regnar måste en baldakin resas mellan Storkyrkan och slottet. Toaletter i stora mängder måste finnas på plats, helst utan att synas. Säkerheten måste ta hänsyn till att flera av gästerna kan vara intressanta mål för terrorister.

Besöket hos Ingemar Eliasson gav en inblick i en värld som är främmande för de flesta av oss. Att få en specialguidning av den som under många år levt med verksamheten i slottet, både som politiker före sitt tillträde som riksmarskalk och som innehavaren av en nyckelbefattning, är unikt. Då får åhörarna med det där lilla extra i form av hans egna erfarenheter.

DEN GÅNGEN DÅ KONSELJEN FICK SIG ETT GOTT SKRATT

Under sin tid som politiker deltog Ingemar Eliasson i konseljen, ett regeringssammanträde med närvaro av kungen. Sammanträdet hålls under högtidliga former och avsikten är att informera kungen om viktiga händelser. Vid ett av dessa sammanträden skulle deltagarna fotograferas och för den skull hade en särskild plattform byggts upp för att ge fotograferna den rätta bildvinkel.

När allt var klart för tagning och konseljens medlemmar hade anlagt det rätta leendet brakade plattformen samman och leendena förvandlades till gapskratt.

Riksmarskalkens arbetsplats, Kungliga slottet i Stockholm.

Huvudbyggnaden i Cristina Romells konferensanläggning Villa Söderås.

En medlem i Carlstads-Gillet som bor på Lidingö och alltid kommer till gillena.

Cristina Romell

– värmländska i förskingringen

Underbart placerad, i bästa läge på Lidingö, med de stora färjorna till Finland och Baltikum i farleden utanför dörren ligger konferensanläggningen Villa Söderås. Ägaren till denna underbara plats är karlstadsbördiga Cristina Romell.

Cristina är medlem i Carlstads-Gillet och är en av de där trogna som alltid möter upp både till vår- och höstgillena om hon kan. Hon ingår i den grupp med bland andra Runo Gäärd, Leif Ronge, Margareta Widstrand, Olle och Janne Österling som återförenas vid gillena och alltid vill sitta vid samma bord för att minnas sin tid som ungdomar i Karlstad på femtiotalet.

Cristina växte upp på Nygatan 20 i Haga och hade då namnet Bäckström. Hennes pappa, som tyvärr gick bort alldeles för tidigt, var den hyllade sångaren Gustaf Bäckström. Hon hade två syskon, karlstadsprofilen Lars "Bläckis" och systemen Katarina.

Cristina lämnade Karlstad redan 1959 och har sedan dess skapat sig en anmärkningsvärd karriär inom restaurangbranschen. 1959 bosatte hon sig på Lidingö och var då den första

kvinnan i bostadskön till nyuppförda radhus i kommunen. Hon anställdes av SAF och fick utbildning till husmor för att vara föreståndare på deras konferensanläggningar. År 1979 blev hon anställd på Villa Söderås med plats för 65 nattgäster och omfattande möjligheter till möten och sammanträden i större eller mindre grupper.

I slutet av 1980-talet var konferensverksamheten het och Cristina såg möjligheterna i branschen. 1993 arrenderade hon Villa Söderås och år 2003 gjorde hon slag i saken och köpte anläggningen. Sedan dess har hon drivit stället med stor framgång och har på senare tid lierat sig en kraftfull medhjälpare vid namn Andreas. Dessutom har hon under 20 år utvecklat och drivit en motsvarande anläggning i Sigtuna.

Cristina säger själv att hon har haft tur i livet. Hon gifte sig med arkitekten Ants Rets som har inspirerat henne till utsmyckningen och inredningen av Söderås. Hon är den typen av människor som vill skapa och forma sitt eget. Hon går på sin inneboende känsla, en känsla som lett till framgång.

Per Berggrén

I sitt hem på Tynäs, med Vänern in på knuten, trivs Lars Wennberg gott. Hans föräldrar byggde huset ursprungligen som sommarställe men numera bor Lars med hustrun Ingrid här året om.

Intervju med Lars Wennberg

Marie Aakre

Överstelöjtnant Fritz Dahlberg, konsul Henry Odén, hovfotograf Karl Nyström, direktörerna Mats Ronge och Gustaf Ander... Listan med de 41 namnen på stiftarna av Carlstads-Gillet från 1944 innehåller idel välkända och inflytelserika Karlstadsherrar. Just herrar, ja, det var de förstås allihop – för så var det ju fortfarande på den tiden.

En av de allra yngsta bland stiftarna var Lars Wennberg, 95 år i höst, hedersmedlem i Carlstads-Gillet sedan 2004, och still going strong. Vid ett besök hos Lars i hans hem på Tynäs en vacker marsdag ligger den röda trävillan fortfarande inbäddad bland höga snövallar och Vänern, som breder ut sig längs tomten, är täckt av is och snö.

– Det var vinter när det här stället började byggas också, det var mina föräldrars sommarstuga från början, berättar

Lars Wennberg. Då fanns inte Jakobsbergsbron, så det bekvämaste sättet att forsla hit byggmaterialet var över isen – på den tiden gjordes ingen rädda, då var båttrafiken stängd på vintern.

Bygget av sommarstugan, som stod klar 1918, dokumenterades med kameran av hans far Paul. Bland annat finns fotografier som visar tunnor som värmdes upp sand som skulle användas till murningen, berättar Lars. Bildmaterialet efter hans far förvaras, liksom hans egna välfyllda pärmar med fotografier, tidningar och hundratals gamla smafilmer och annat som han samlat på sig under sitt långa liv, i ett gårdhus en bit ifrån boningshuset.

Som pensionärer flyttade Lars och hans hustru Ingrid, efter om- och tillbyggnad av sommarstället, hit permanent.

Här, på Drottninggatan 20 i Karlstad, tillbringade Lars Wennberg en stor del av sin barndom. Huset, med vildvin klättrande på fasaden, ägdes av hans far Paul. Familjen bodde på övre planet och på bottenplanet låg ett skrädderi. Ännu längre tillbaka i tiden drevs ett gästgiveri i byggnaden.

Men under de många åren som Lars drev sitt företag, Lars Wennbergs konsulterande ingenjörbyrå AB, var familjen bosatt på olika adresser i Karlstad. I våningar på Wibeligatan, Mölnbackagatan och Kungsgatan och i flera år i villa på Rosenborgsgatan.

– På Rosenborgsgatan bodde vi när jag fyllde 50 år, minns han.

Då var det stor baluns – släkt, vänner och affärsbekanta uppvaktade i långa rader. Och det är klart, med åtta anställda och uppdragsgivare som landstinget, kommuner, HSB och olika bostadsbolag, var det ingen liten social krets han omgav sig med. 50-årsfirandet är förstås förevigat det också i hans pärmar, där inte mindre än 98 födelsedagstelegram från den stora dagen finns insatta.

Men växte upp det gjorde han på Drottninggatan 20, med trädgård ut mot gatan. Pappa Paul drev Wennbergs rörläsningsfirma och farfar var den välkände grundaren av C J Wennbergs mekaniska verkstad.

– Från barnåren minns jag att farfar alltid gick omkring med en krona i byxfickorna. Hade man utmärkt sig på något sätt, slutat skolan för läsåret eller så, då brukade man få en krona – sedan sa han alltid: ”Den här, den ska du spara!” En krona, ja, det var inte så lite då...

Farfar Carl Johan Wennberg gick bort 1931. På sommaren

samma år cyklade Lars i sällskap med en anställd i hans fars firma runt en hel månad i Tyskland. Ett oförglömligt tidsdokument som förstås också ryms i hans fotosamlingar. Några år senare skulle han återvända till Tyskland. Det var nämligen där han, efter småskoleåren på privatskolan Andersson & Poignant (som låg på Herrgårdsgatan i Karlstad) och fortsatt skolgång vid hemstadens läroverk, fick sin yrkesdanande utbildning.

Den 29 juli 1938 avlade Lars Wennberg ingenjörsexamen vid Städtische Ingenieur-Schule, Strelitz i Mecklenburg i Tyskland. Det var en skola för specialteknik inom olika ingenjörsinriktningar och all undervisning skedde på tyska. En stor del av skolans elever var svenskar och ännu fler var norrmän och schweizare, berättar Lars.

– Jag bodde inneboende, 300 kronor i månaden kostade husrum, mat och skolavgifter. Jag har sju pärmar med kvitton, fotografier och mycket annat som jag sparar från den här tiden.

Vid ett tillfälle passerade Hitler hans studiestad. Lars bevittnade det själv från nära håll.

– Han åkte långsamt genom stan, stannade till och talade med en rullstolsbunden – det var propaganda det, konstaterar Lars och berättar med sorg och vemod hur bestört han blev när han i samband med en återträff med gamla skol-

Hemma hos farfar Carl Johan Wennberg i hans hem på Drottninggatan 9. Lars Wennberg sitter till höger om farfar och till vänster hans lillebror Sven.

kamrater många år senare fick veta att en av hans norska studievänner hade avrättats i tyskt fångläger under kriget.

– Ofattbart, det var en hemsk tid! säger han.

Hemma i Sverige låg Lars i beredskap vid finska gränsen under andra världskriget. Värnplikten inledde han vid KA 1 i Stockholm men avslutade den, efter begärd förflyttning, på I 2 i Karlstad.

Efter några års anställning på Ullmans konstruktionsbyrå i Stockholm etablerade Lars Wennberg 1943, mitt under brinnande krig, eget företag – en konstruktionsbyrå inom värme, ventilation och sanitära anläggningar. Basen låg i Karlstad men han hade även mindre filialer i Arvika och Skövde.

– Huvudkontoret låg i Handelsbankens fastighet på Västra Torggatan 11 i Karlstad, berättar han.

Han drev sin rörelse ända fram till 1987. Mycket handlade om kontroll och besiktningar i landstingsägda fastigheter och bostäder i kommunala bolags regi, Karlstads bostads AB, inte minst.

Som nybliven egen företagare blev Lars Wennberg året

innan han skulle fylla 30 medlem i det nybildade Carlstads-Gillet.

– Ja, det var ju min kusin Curt Wennberg som kom med själva idén till Carlstads-Gillet, säger Lars. Han hade stiftat bekantskap med ett par herrar i Stockholms-Gillet och bestämde sig för att försöka starta en motsvarande förening i Karlstad.

Stadgarna för huvudstadens gille fungerade lika bra i Karlstad.

I en annons i NWT den 14 februari 1944, undertecknad av Curt Wennberg, Valdemar Vendel och Sigurd Gustavson, eftersöktes välfrejdade män av genuint Karlstadsursprung som var intresserade av att gå med i ett gille som skulle beskydda och tillvarata stadens intressen på olika sätt. Dessa kallades att infinna sig på Stadshotellet i Karlstad den 18 februari klockan 19.30.

Hit sällade sig Lars Wennberg och tillhörde därmed den skara på 41 herrar som stiftade föreningen denna kväll. Lars kusin Olov Wennberg, Curts bror, var också en av dem.

– Det var i vad man på den tiden kallade för Hörnsalongen som Gillet bildades, berättar Lars. Den låg i hörnet, på bottenplanet där som puben Bishops Arms ligger i dag. Och gillena de hölls alltid i Stadshotellets festvåning förr, säger Lars och kommer samtidigt att tänka på biografen Metropol.

– Den låg där som Stadshotellets sommarmatsal ligger numera. Jag minns så väl att jag såg filmen Värmlänningarna där tillsammans med min mormor 1922.

Det här med kvinnor i Carlstads-Gillet eller inte var en fråga som kom upp tidigt till diskussion på gillena, säger Lars, som även är gammal frimurare och Odd Fellowbroder.

– Jag tycker det är bra att det är öppet för damerna också nu. Och jag har aldrig varit emot det heller. Jag har alltid sett fram väldigt mycket mot gillena, det är bara på senare år jag haft lite svårt för att komma i väg på egen hand. Nu för tiden är det bara när min äldste son, Magnus, som bor i Borås, har möjlighet att följa med som jag går.

Hans yngre son heter Anders och är bosatt i Filipstad. Tre barnbarn har han också.

Lars sörjer att så mycket av det gamla Karlstad har rivits, på senare år inte minst den så kallade Wennbergsvillan. Den innehades en gång i tiden av hans farbröder Carl och Simon.

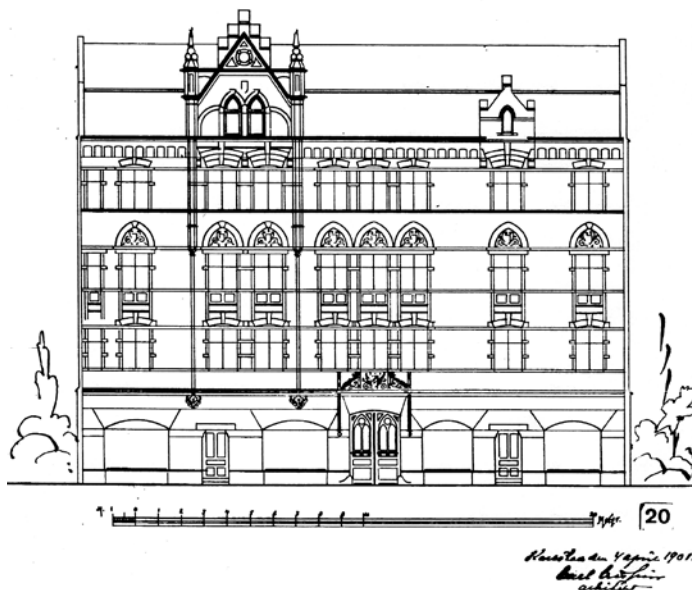
– Där var jag på många tillställningar förr om åren, huset

Interiör från Drottninggatan 20. Lars Wennberg övar skalor under vänligt överinseende av sin mor Elvira.

var väldigt påkostat och fint invändig, det är synd att det revs – inte kan man säga att det har blivit vackrare i Viken med åren precis...

Men det var inte i Karlstads domkyrka han konfirmerades och gifte sig, utan i Hammarö kyrka. För även om Karlstad är staden i hans hjärta, så är det vid barndomens sommarstuga intill Vänern på Tynäs som Lars Wennberg har sin plats på jorden.

I ett trähus inne på gården på Drottninggatan 9 i Karlstad drev Carl Johan Wennberg en gång i tiden sin mekaniska verkstad. Sedan han flyttat verkstaden till stadsdelen Viken, lät han 1901 uppföra denna palatsliknande fastighet i sten på samma adress, Drottninggatan 9. På markplanet fanns två rymliga affärslokaler. I den vänstra hade Lars Wennbergs far, Paul Wennberg, sin rörledningsfirma och visade badrumsinredningar i skyltfönstren. Ovanför affärsplanet bodde Carl Johan Wennberg fram till sin bortgång 1931 i en vacker paradvåning med högt i tak. Till välkända Karlstadsfirmor som huserat i denna byggnad hör Håells mattor. Fastigheten revs någon gång i slutet av 1960-talet eller på 70-talet.

Carl Eje Granquist:

Jag bifogar ett fotografi av Tyggårdsvika, taget från någonstans på Herrhagssluttningen vid Stagnellsgatan 15, vid den tiden sannolikt ägt och bebott av en tobaksspinnare A J Persson. Jag tror mig nämligen kunna datera kortet till någon gång 1910-1913. På den långa, vita takskylten på magasinet, till vänster nedanför fångelset står

TRÄVAROR & BYGGMATERIALIER

Huset ägdes av Handels AB Karl Olsson och står på den tomt han köpte 1910.

En annan tidsindikation är att den södra flygelbyggnaden, ”dårhuset”, utanför lasaretsbyggnaden i mitten är borta och att denna i stället blivit tillbyggd med lokaler för brandkåren bredvid lasaretsdelen. Inflyttning 1909. Den östra lasaretsbyggnaden längst till höger på fotot är här troligen alltjämt lasarett. Den byggdes 1913 om till den kommunala flickskola, som flyttade in där 1914.

Varför inte en tidig vårdag 1912 strax före lövsprickning och sjösättning av båten på andra sidan ”trälvägen”?

*Carl Eje Granquist slår ett slag
för att namnet Tyggårdsvika
inte skall försvinna.*

Carl Eje Granquist

Tyggårdsvika

Bryggudden? Jo, för all del, visst är det i söder en udde och visst finns det båtbyggor i långa rader både inåt Inre hamn och längs Pråmkanalens västsida och visst får byggherren använda namnet på sin skapelse. Bara det inte medför att det riktigt gamla och nedärvda Tyggårdsviken utplånas, för att vara rikssvenskt fin i mun, eller Tyggårdsvika för att vara kallstafin! Namn efter en företeelse, varom i våra dagar blott

kan läsas i stadens historia, utsatt på Napoleon Cæsars karta 1908, måhända också på senare ortskartor och kvar ännu som områdesbeteckning hos många karlstadsbor. Skäl nog för alla att ”ta vika” dit de kommer, infödda som utsocknes. Tyggårdsvika.

För ett par sekler sedan en vänersvik bland många andra, en sandvik med nate, sjögräs, näckrosor och vass i nedkanten av gräs och slyslutningen från åsen i norr, där fångelset och järnvägen sedermera byggdes, och med vågor skvalpande mot Herrhagsbergets fot före Pråmkanalens tillkomst. Ett tyghus någon gång någon stans ovanför stranden för arméns materiel, en tyggård vid viken, Tyggårdsviken, Tyggårdsvika.

En vik avgränsad av den bank, som byggdes utmed kanalens västra strand av uppgrävda sand- och lermassor och blev underlag för pråmdragarnas vandringsstig, en vik som ett par decennier därefter stängdes i väster med muddringsmassor från botten av det vatten, som blev Inre hamn, en successivt försvinnande vik utfylld med rester från eldhärjad stad, grundgrävningssand och sprängsten från en ny stadsbebyggelse i tillväxt för att in på 1900-talet ge plats åt kajer, godsmagasin, virkeslador, företagslokaler och en kvarn, dit bönderna i upplandet kom med sina spannmålssäckar på slamrande hästforor eller vintertid på slädar dragna av kraftiga ardennerhästar med klämtande mässingsklockor i bogträna. Jutesäckar med vete och rågkorn dit, vete och rågmjöl hem.

Nu, många årtionden senare, inte en skymt av vik. Magasinen, fabriksbyggnaderna, verkstäderna och kontoren ligger tätt utmed asfalterade gator och inhägnade upplagsplatser. Pråmdragarstigen har ersatts av en asfalterad gata längs kanal och hamninlopp med bård av stadiga träbryggor för fritidsbåtar. Borta är sedan länge ångbåtar och träskutor, lastpråmar och bogserbåtar.

Jag står på Pråmvägen, ett namnfantasins missfoster. En väg för pråmar i analogi med kanal för pråmar. Men kanske lättjan bjöd till Pråmvägen i dagligt tal stället för det längre och tidsödande Pråmdragarvägen? Trålvägen hade inte varit ett längre namn, men väl så lokalhistoriskt. Står där denna sköna vårdag, mitt för det som var ”Sjua”, mormors och morfars lilla stuga med uthus och trädgård på andra sidan. Mitt dagis i slutet av tjugo- och början av trettioitalen, en lång mansålder sedan, när mor och far arbetade i sin blomsteraffär vid Tingvallagatan. Ordet inte uppfunnet ännu men väl företeelsen, en ouppnåelig förebild för dagens dagis.

Nittonhundra-tretti. De hade börjat göra i ordning körvägen längs kanalen nedanför ”Sjua”. Kommer med gruslass på gruslass, som de sprider med flaket upphissat framtill och lämnen därbak avkrokad i nedkanten för att öppnas av kraften av strömmande grus. Där de har tömt sin last, kör sedan ångvälden med sin stora, breda, främre järncylinder och enorma, slamrande bakhjul och plattor till gruset.

Det ser så skojigt ut, när grushögar och ojämnheter plattas till att vi inte kan låta bli att springa efter och göra små högar, där han just kört för att sedan få se, hur de åter spårlöst trycks ner i gruset. Tills den svartmuskige i skitigt blåstall flyger ur hytten, utgjutande förbannelser och de hemskaste hotelser efter flyende, vettskrämda mig och Sven, Förlåt, förlåt! Jävla väggöbbe!

Där på andra sidan, på den branta sluttningen från Stagnells-gatan ner till Strandvägen en röra av trappor och grönska och vid foten av gavelmuren på nummer nio några få kvadratmeters jordrester av ”Sjua”. Ser dem inte härifrån men vet, att de finns där.

Vägen utmed kanalen förbi Westlins och Civiltryckeriet över Ankersbroa och till vänster gång och cykelvägen till de många motorbåtarna, som där ligger förtöjda vid alla möjliga typer av träbryggor och akterkopplade till träpålar, som några meter ut spretar hit och dit. Åt andra hållet Tyggårdsvika med dess sly, hög bladvass och gräsbevuxna ”vildmark” och sandgropar, där fullgöbbera håller till, de där farbröder, som jämt och ständigt sitter där, dolda för allmänhetens insyn, och halsar pilsner på pilsner på pilsner tills de blir högljudda, skratlystna historieberättare och storskrävlare, slagsmålsbenägna, sluddriga, lealösa och liggande. Tills ett par poliser kommer och släpar in dem i en bil för transport till finkan.

Att sandgroparna sedan länge fyllts igen, området jämnats ut och givit plats för näringsverksamhet och kommunikationer är inget att säga om. Inte heller att så central mark kommer att utnyttjas för en förtätad bostadsbebyggelse, men väl måhända om dess utformning. Vi lever i en föränderlig värld, men förinta inte gamla Tyggårdsvika. Bygg gärna bostäder och vad som behövs för boendes service och trivsel, men i Tyggårdsvika! Kalla gärna udden för Bryggudden, låter ju rätt bra egentligen, men Bryggudden i Tyggårdsvika!

Mer än två tredjedelar av all bebyggelse i landet är utförd efter Andra världskriget. Man kan påstå att det är efter denna tid, som dagens moderna samhälle vuxit fram. Låt oss se vad detta har inneburit för Karlstads del när det gäller bostadsbyggande.

Årsringar i Karlstad

Min ambition är inte att gå igenom allt, som har byggts efter kriget. Jag vill bara ge exempel på tydliga årsringar (när olika delar av staden byggts ut) i stadens utveckling och hoppas att Du som läsare skall komplettera med Dina kunskaper och erfarenheter. Gå ut och se på vår vackra stad och gör Dina egna ”årsringar”. Säkerligen har Du minnen av byggnader, som betyder något för Dig. Genom att avläsa en stads årsringar kan man få veta mycket om dess historia. Man får även kunskap om politiska beslut och ställningstaganden som gjorts av personer i samhället och hur samhället i stort har utvecklats. Årsringar kan avläsas i såväl stora som små sammanhang och miljöer.

BRANDEN 1865

Mycket av det, som vi i Karlstads Gillet vill bevara, är gammalt och byggt före världskrigen. I våra stadgar står också att vi skall bevaka och följa vad som händer i staden. Därmed anser jag att allt det som byggts under det senaste seklets sista

Inger Berggrén

hälft och in på detta sekel även är sådant som vi skall ha med i vårt beaktande. Detta är ju redan historia!

När man talar om Karlstads historia kommer alltid branden 1865 upp. Den är ett viktigt inslag i stadens utveckling och man kan med fog säga att det var den som gav stadens centrum dess moderna stadsplan. Nu planerades breda gator och luftiga kvarter för att för framtiden undvika förödande bränder.

Efter branden och framåt i tiden hände mycket i staden i fråga om byggande. Exempel på områden som bebyggdes tidigt är Herrhagen, Haga, Hagaborg, Viken, Kvarnberget och Klara. Efter hand har dessa områden sanerats och byggts om. Det var inte förrän efter Andra världskriget som den verkliga utvecklingen tog fart och gjorde Karlstad till den moderna stad som den är idag.

MELLANKRIGSTIDEN

Redan under mellankrigstiden byggdes Tingvallabron eller

Orrholmen, som byggdes under 1960-talet, är ett utmärkt exempel på Miljonprogrammet.

Sundstabron, som den kallas i dagligt tal, och vi fick det vackra funkisområdet med såväl villor som flerbilshus på Sundsta. Funktionalismen satte också sina spår i bostadsområdet Bellevue, i västra Karlstad, med sina karaktäristiska lamellhus. I slutet av 1940-talet började man planera för sanering av gamla bostadsområden och för byggande av nya. Bostäder på Kvarnberget, utefter Rudsvägen och Strandvägen och i Haga är exempel på vad som byggdes under 1950-talet.

1960-TALET

Stadsplaner för vad som skulle byggas på 1960-talet utarbetades redan under 1950-talet. Sixbacken, delar av Wåxnäs och Gruvlyckan är de stora bostadsområdena, som byggs nu. Riksdagen tog 1965 beslut om miljonprogrammet (att en miljon bostäder skulle byggas under åren 1965-75) och Orrholmen blev Karlstads svar på detta. När det gäller vad som planeras under denna tid är det viktigt att lägga märke till att det är nu som man verkligen planerar för att människor skall ha bil. Såväl Sixbacken som Gruvlyckan är s k trafikseparerade bostadsområden, där gående inom områdena kan röra sig utan att behöva vara rädda för att bli påkörda av bilar. I Orrholmsområdet är trafiksepareringen genomförd helt och hållet: bilar och bussar körs in i ett garage under hela bostadsbebyggelsen och väl i området störs man inte av biltrafik.

Villa- och egnahemsområden anlades även under denna tid: Bellevue, Hagalund, Sixbacken, Kroppkärr och Lorens-

berg är exempel på detta. Många av villaområdena bebyggdes med gruppshus av byggnadsentreprenörer medan en del av tomterna reserverades för fribyggen.

1970-TALET

1970-talet inleddes med att Kronoparkens första etapp projekterades och byggdes. Avsikten var sedan att ytterligare två etapper lika stora skulle förläggas norrut mot sjön Alstern. Av detta blev intet – det vet vi nu! Rudsområdet byggdes också vid denna tidpunkt och tillsammans med villaområdena Hultsberg, Henstad, Stockfallet och Skåreberget fick staden ett stort tillskott av bostäder. Detta behövdes för nu hade såväl högskola som statliga verk etablerats i staden och en snabb utveckling kunde förväntas.

Något fördröjt i förhållande till bostäderna i respektive områden byggdes skolor, daghem, servicehus för äldre, kyrkor och centrumanläggningar m.m.

1980-TALET

När 1980-talet kom var det mesta i det moderna samhället färdigbyggt, endast vissa kompletteringar återstod. Nu tog man sig an renoveringar av minst tjugo år gamla bostadsbyggnader. ROT-renoveringar blev en viktig faktor för såväl fastighetsägare som byggnadsentreprenörer och konsulter i byggbranschen. Mot slutet av 1980-talet satte byggandet igång igen men nu i ny form. Man byggde om, till och på och kompletterade bebyggelsen så mycket som möjligt. Byggnadsmarknaden blev snabbt överhettad och såväl material som

En stad förändras. Utsikt från Rudsberget 1894.

arbetskraft fick hämtas från bland annat Norge. De södra delarna av Wennbergstomten bebyggdes.

1990-TALET

I början av 1990-talet gick ”luften” snabbt ur byggmarknaden för att nästan helt avstanna. Mycket få bostäder tillkom under detta årtionde. I Karlstad byggdes det en del så kallade kategorihus, bland annat studentbostäder. I centrum kompletterades med bostäder och ett fint exempel på detta är bostadshuset på gamla Bryggeritomten vid Stadshotellet. Bostadshuset intill CCC var från början tänkt som hotell och kontor. Efter hand som projekteringen framskred beslutades att den tornliknande byggnaden längst ut mot älven skulle innehålla i stort sett enbart bostäder och här bildades bostadsrättsföreningen Utsikten med just stadens vackraste utsikt.

2000-TALET

Inför 2000-talet hade planering skett för den centrumnära bostadsbebyggelse på Kanikenänsbanken (Vågmästaren) och i Inre hamnområdet samt för Södra Råtorp. Det senare blev möjligt för bostadsbebyggelse efter I 2:s förflyttning från Karlstad 1994. Dessa områden är i skrivande stund snart färdigbyggda och nästa område i centralt läge som skall bebyggas är kvarteren kring Löfbergsskrapan och Tyggårdsviken, som döpts till Bryggudden. På samma sätt som byggnaderna

i kvarteret Vågmästaren och i Inre hamnen vittnar om sin tid med internationella förebilder kommer den nya bebyggelsen vid kaffeskrapan att utmärka sig och bli 2010-talets årsringar för staden. Det stora bostadsområdet mot Väneren (Västkust) i väster kommer också att avsätta intressanta årsringar.

BOSTÄDER I UTFYLLEDA OMRÅDEN

Då och då stöter man på människor, som förfasar sig över att det inte anläggs fler sjönära bostadsområden. Man anser till exempel att Örsholmen borde varit bebyggt med bostäder. Det kan konstateras att när man bor i ett deltaland, som vi gör, så kan inte all mark anslås till bostäder. Just när det gäller Örsholmen, så är detta ett stort utfyllnadsområde och har inledningsvis endast kunna bebyggas med lättare byggnader i enkla konstruktioner av stål och aluminium. Det fordras många års konsolidering av marken innan man kan bygga säkert för bostäder.

Såväl Kanikenäset som området vid Löfbergsskrapan har tidigare varit bebyggda med lätta industribyggnader och marken är nu konsoliderad och lämplig för tyngre bostadsbyggnader. Läget i ett deltaland som Karlstads begränsar byggandet även när det gäller översvämningar och grundvattnivåer. Detta måste studeras och dyrbara åtgärder får ofta vidtas för att tillåta byggande. Men inget får hindra en stad att utvecklas och byggande är en viktig utvecklingsfaktor!

Utsikt från Rudsberget 2010.

Vågmästaren och Inre hamn har byggts efter det att marken konsoliderats.

Gruvlyckan byggdes under 1960-talet.

Flera villaområden kom till under 1960-talet.

Överstelöjtnant Jonas Hedberg föddes den 18 april 1903 i Karlstad, son till den framgångsrike köpmannen Anders Hedberg och hans hustru Matilda, född Wikström. Äldst i en femhövdad syskonskara med enda systemen i mitten, rödhåriga Zarah, växte han upp till en genuin Karlstadspojke, road av värmländska skrönor och paschaser, som fastnade i hans enorma minne.

Jonas Hedberg har gått till hävderna som en framstående artilleriofficer och som en utomordentlig författare till artilleriets historia. Bifogade artikel är tidigare publicerad i Värmlands regementes kamratförenings medlemstidning Värmlandsörnen.

Värmlands artilleri

Jonas Hedberg

Artilleriet är i Sverige känt sedan slutet av 1300-talet. Först som fästnings- eller slottsartilleri, från 1400-talets mitt även som fältartilleri. Pjäserna kallades först ”byssor” (bössa är alltså den ursprungliga benämningen icke för gevär utan för kanon) och sedermera ”stycken”.

Liksom ännu i dag var artilleriet ett kadervapen med en särskilt högtstående befälskår. Personalen utgjordes till skillnad från vid de roterade bygderegementena av värvade yrkessoldater i tjänst året runt. Befälet – byssemästarna – voro ursprungligen utlänningar och tillhörde hovstaten, men rekryterades från Vasatiden mest inom det egna landet. I krig ökades kadern ut med kuskar och hantlangare oftast från fotfolket. Dessa kommenderingar voro ända fram till vårt sista krig mycket impopulära, ”ty när en soldat af fotfolket måste två dagar föllia med artilleriet, räknas det som större svårighet af arbete, än han elliest har ett halft åhrs tid wid Regimentet”.

Som fast förband organiserades fältartilleriet 1621, då bland annat läderkanonen provades en mycket kort tid och därvid kasserades som oduglig. I det Torstensonska fältartilleriregementet i Gustaf II Adolfs armé ingick i det första kompaniet därför det nykonstruerade 3-pundiga regements-

stycke, som i stort sett bibehöll sin modell till och med vårt sista krig. Man ser i en del litteratur att detta ”regementsstycke” skulle vara en slags infanterikanon. Detta är fel. Det var dåtidens, artilleriet tillhöriga, understödsartilleri. Under alla våra krig avsågs för samverkan med en infanteribataljon en avdelning (2 pjäser) av artilleriets regementskanoner.

Om Värmland haft något artilleri före mitten av 1600-talet är mig icke bekant. Kanske fanns det slottsartilleri på något av de tre värmländska slotten?

På Karlstads kungsgård Carlsberg, som låg på nuvarande domkyrkans plats, igångsattes 1605 tillverkning av gevär och mindre kanoner. Då all kanontillverkning även omhändertogs av artilleriets personal, är det troligt att redan då artilleripersonal fanns i Karlstad.

Efter freden 1648 återkom den svenska personalen från det i Tyskland uppsatta andra fältartilleriregementet och uppdelades då i stort sett på de mindre artillerikommenderingarna ute i landet. Redan dessförinnan hade år 1645 på Gotland uppsatts en fältartilleristat för Värmland. Huruvida denna personal kvarstod efter kriget är ej känt men troligt. I vilket fall som helst fanns artilleri på den 1656 anlagda Eda skans. Det kan påminnas om att Gustaf II Adolfs fältartille-

riregementschef, fältmarskalken greve Lennart Torstensson, 1648 blev generalguvernör över Värmland. 1659 på hösten upprättade Karl X Gustaf i Karlstad ett kronomagasin av trä (för krigsmateriel) på platsen mellan nuvarande fängelset och pråmkanalen. Sedermera tillkom dels ett tyghus av trä, dels ammunitionshus, verkstäder och förläggning samt kaj vid Vätern. Området kallades Tyggården och låg mitt bland borgerskapets kålgårdar öster om egentliga staden, som då österut slutade vid nuvarande Kyrkogatorna.

Inför stora nordiska kriget uppsatte Carl XII år 1700 fyra fältartilleriförband. Nr 3 kallades ”Wermländska fältstaten” eller ibland ”Örebro fältstat”, eftersom den första organisationen skedde i Örebro. Chef för detta värmlandsartilleri var kaptenen Johan Rosenstierna (f. 13/7 1660 i Uppland, volontär vid Lif Guardet 1680, minör vid artilleriet 1681, fänrik 1682, löjtnant 1684, regementskvartermästare 1686, kapten 1696, major 20/3 1703). Rullan i övrigt över förbandet finns i K Krigsarkivet. Bevapningen var 8 st 3-pundiga regementsstycken, d v s understödsartilleri för fyra infanteribataljoner. Fältstaten skeppades på våren 1701 över till östersjöprovinserna och deltog i de flesta fältslagen intill 1709, då den vid Poltava gick förlorad. Konungen insatte ej sitt artilleri i slaget, trots att kanonerna voro väl försedda med ammunition (historieböckerna ange att brist på ammunition var rådande). I verkligheten var artilleriet grupperat vid trossen och avlog där med eld många kosackanfall. Värmlandsartilleristerna skingrades efter kapitulationen på ett flertal fångläger.

Hemma i Värmland hade under tiden artilleriet varit garnisonerat på Eda skans och antagligen även i Karlstad. 1710 återuppsattes av defensionskommissionen det värmländska artilleriet nu med Karlstad som huvudgarnisonsort. Chef blev löjtnant Sven Rensberg. I övrigt bestod förbandet av fänrik Jonas Kullman, styckjunkare* Hans Unger, sergeant Adam Langman, fourir Anders Asplund, mönsterskrivare Johan Frumerie, 8 constaplar, 8 lärconstaplar, 11 hantlangare, 11 tygpersonal och 10 stallstatspersoner. Förbandet var förlagt i Tyggården, där även utrustningen för Värmlandsdelen av Nerke-Wermlands regemente förvarades. Borgerskapet klagade bitterliga över sin vakttjänst vid Tyggården under denna tid. Vid den stora branden i Karlstad 1719 plundrades en hel del. En artillerists hustru, som befanns inneha en perukmakare Zachoun tillhörig tratt, dömdes för detta till döden 1720.

Sedan fältartilleriet 1722 omorganiserats fick Tyggården

förfalla. Huvuddelen av materielen överfördes 1729 till den stora tyggården i Vänersborg, vilken 1675 anlagts av Jönköpingsartilleriet. Under resten av 1700-talet finnes rullor över artilleri av mindre omfattning i Karlstad, Örebro och Eda.

1737 byggdes på tyggårdsområdet Karlstads första badhus, vilket snart fick mycket dåligt anseende (var kanske enligt tidens sed lätt bordellartat). Huset nedbrann 1772.

Då 1794 allt rikets artilleri uppdelades på fyra mindre regementen, omtalas att det i Karlstad redan tidigare befintliga artillerikompaniet jämte Eda skans' artilleri skulle lyda under Göta regemente. Omkring år 1800 synes båda förbanden ha lydnadsmässigt ställts under Svea regemente. Karlstadskompaniet på Tyggården bestod 1791 av kapten Qwillfeldt (chef), 2 löjtnanter och 81 övriga artillerister och var alltså ett stort förband.

1808 fick Karlstad kännning av kriget. Militär av alla slag samlades till residensstaden. Högkvarteret lade beslag på rådhuset och den härigenom husvillan länsstyrelsen i sin tur fick rekvirera den tidens största borgargård, på nuvarande Karlstadsbryggeriets tomt, som ägdes av handelsmästaren och skeppsredaren Pehr Hedberg.

Att börja med utökades Edaartilleriet till 2 officerare, 2 underofficerare och 39 man mot Karlstadsartilleriets 1 officer, 1 underofficer och 18 man. Sedermera utökades dock Karlstadsförbandet på bekostnad av Edaartilleriet, så att det senare 1/10 1810 helt flyttats över till Karlstad, som nu hade ett fulltaligt artillerikompani.

I 1808-09 års krig uppsattes även med lantvärnet i Värmland som stomme 12. och 13. sexpundiga lantvärnsartillerikompanierna. Vardera hade 4 officerare (underofficerare) och 30-50 man.

1815 raserades Eda kanonskans som varande obehövlig och 1816 marscherade Karlstads artillerikompani från Tyggården för alltid upp till Stockholm och Svea reg :te.

I Karlstad finnes av det gamla artilleriförbandet och dess Tyggård nu endast kvar namnet Tyggårdsviken – tidigare Tyghusviken.

Genom 1942 års härordning återkom Värmlandsartilleriet genom Bergslagens artilleriregemente, denna gång dock ej till Karlstad utan till Kristinehamn.

***) Styckjunkare är en 1600-tals artillerititel medan graden fanjunkare tillkom i början av 1800-talet och då tilldelades infanteriregementenas två skickligaste fältväblar.**

Östra Viken
och Stads-
strädgården
1947.

Kåseri av Leif Ronge (född 1937) med underlag i form av bilder med mera från bror Lars Ronge (född 1927) och anteckningar från kusin Tomas Löfberg (född 1944).

Vikenpojkar

Att vara vikenpojke har inte alltid haft det bästa rykte. När vi var barn kunde det låta så här: "Är du från Herrhagen blir jag så betagen, men är du från Viken då blir jag så besviken". Kanske var det så innan den gamla bebyggelsen revs och moderna hyreshus började byggas på 1960-talet. Idag är det, om inte fint, så i varje fall mycket bekvämt att bo på promenadavstånd till Karlstads centrum.

VÅRA FÖRSTA POJKÅR

Lars, Tomas och jag har vuxit upp på Rosenbadsgatan,

östra Vikens grängsgata mot Stadssträdgården. Vi var ju inte jämnåriga utan hade olika barndomsperioder, om än något överlappande. Lars växte upp i Viken under åren före andra världskriget och hade sin skolgång på Tingvallaskolan. Där var han skolkamrat med Arne Tengblad. I Viken lekte Lars med "Kirren" Norbäck, senare känd bandyspelare i IF Göta och med Birgit Lund, syster till Bengt och Lennart Lund, kända från stadens brandkår. Familjerna Norbäck och Lund bodde i Rosenbadsgatan 1.

Tomas gjorde sina pojkår i Viken i slutet av 1940-talet och

det följande årtiondet. De första fyra skolåren gick han på Tjäderskolan. Han fick tre kamrater under skoltiden, Göran Larsson, Lars Olsson och Björn Bergergård, och de håller kontakt än idag. I Viken lekte Tomas mycket med Bjarne Andersson som bodde i ett trevånings trähus vid hörnet Rosenbadsgatan - Trädgårdsgatan.

Jag hade mina första pojkår under andra världskriget, men levde tämligen obekymrad om krigshändelserna ute i Europa och fick uppleva när det efter krigsslutet kom bananer med sin ljuvliga doft och när bensinångorna åter spred sig över staden. Mina första år i skolan gjorde jag på Norra Skolan, intill badhuset, med fröken Mia Svensson som lärare. Hur jag dagligen tog mig den långa vägen genom staden har jag inga specifika minnen av. Förmodligen fick jag gå eller cykla. Några risker med detta tror jag inte mina föräldrar såg. Trafiken omkring 1945 var mycket begränsad. En vinterdag när det var mycket snö skulle jag åka skidor till skolan, men det gick inte så bra. Jag ramlade flera gånger och en banan som jag hade i fickan och tänkt visa upp i skolan var helt mosad. När jag kom fram hade halva skoldagen gått och fröken Svensson undrade så var jag hade varit.

ROSENBADS GÅRD

Vår morfar, Lars Reinhold Ternqvist, ägde flera fastigheter i kvarteret Rosenbad och Tingvalla Svagdricksbryggeri i kvarteret Orren på Orrholmsgatan, numera Stinsgatan. Morfar och mormor Hilma bodde i den gula villan på Rosenbadsgatan 11, Rosenbads Gård. Dess anor går tillbaka till tiden före den stora branden 1865. I slutet av 1920-talet lät morfar uppföra stenhuset Rosenbadsgatan 9, där vi bodde under våra pojkår.

Till Rosenbads Gård hörde en uthusbyggnad, som finns kvar än idag, dock något kortare. Tidigare sträckte sig uthuset in på tomten Rosenbadsgatan 7. Där fanns även ett gammalt bostadshus med slakteri. Första våningen, som var byggd av sten, bestod av källarförråd och andra våningen var en träbyggnad med lägenheter. I källaren hade plåtslagare Bertil Johansson en verkstad. Han var mycket trevlig och lät oss ofta komma in och se på när han jobbade. I verkstaden var det alltid en märklig doft från hans enda belysning, en acetylenlampa. I taket gick ett järnrör till lägenheterna ovanför. Han påstod med stor övertygelse att det rann sockerdricka i röret från morfars bryggeri. Vi ville så gärna tro honom, men kunde inte förstå hur röret kunde gå hela vägen från bryg-

geriet på andra sidan kvarteret och vem det var som drack upp sockerdrickan. Och varför fanns inte en sådan finess i vårt hus?

När man är i ålder upp till skolstart är världen inte mycket större än den egna gården. Vår gårdsplan sträckte sig över de tre fastigheterna Rosenbadsgatan 7, 9 och 11. Det var alltså ett stort lek område för oss barn. Mitt på gårdsplanen fanns en gräsmatta och ett potatisland. Runt detta kunde hästkärror och bilar köra. Vi barn hade cykel- och springtävlingar på denna rundkörning. I uthusets övervåning, som varit ett stort höloft, lekte vi cirkusartister och försökte gå balansgång på bjälkar och draglinor.

STADSTRÄDGÅRDEN

På andra sidan Rosenbadsgatan låg Stadsträdgården som var avgränsad med ett högt plank. Där innanför lockade flera fruktträd, främst ett stort gråpäronträd, vars grenar hängde över gatan. På olika sätt lyckades vi komma åt de begärliga frukterna. Som en del av Stadsträdgården låg Magnusson & Beäffs bilverkstad. Att av nyfikenhet gå in där var alltför riskabelt, men någon gång tog Tomas farbror Olle Löfberg oss med på ett litet besök bland oljestinkande motorer, bilar och verkstadsmaskiner. Spännande och lockande för teknikintresserade småpojkar. Om vi hade vågat oss genom Stadsträdgården åt öster hade vi kommit till Ångcentralen vid inre hamnen. Det påstods att det där fanns ett gäng som var i strid med Vikenpojkarna. Några strider såg vi aldrig och förmodligen var det bara vår fantasi som skapade denna spänning mellan gängen.

Söder om Stadsträdgården vidtog, vad vi kallade "Ampa" och dit kunde man inte komma via Stadsträdgården på grund av ett högt staket och dessutom var marken mycket sumpig. Det höga staketet hade förmodligen uppförts till utställningen Värmland Visar i Stadsträdgården 1947. Öster om Ampa låg Tullholmens sågverk, där plankbärarna vandrade på smala spångar till höga staplar för virkestorkning. Så långt ut i världen kom vi småpojkar aldrig, men vi kunde se de märkliga plankbärarnas vandringar på håll om vi var på promenad med våra föräldrar.

KRIGSÅREN 1939-45

När vi kom upp i skolåldern vågade vi oss ner på den västra delen av Ampa, närmare Mariebergsviken. Där fanns ett stort fält som militären använde under kriget, förmodligen

för luftvärnskanoner för vilka de grävt värn i den gula sanden. En gång hittade jag ett pistolhölster i ett raserat värn och det var givetvis en höjdare för en pojke i tioårsåldern. Mina minnen från krigsåren begränsar sig till mörkläggningsgardinerna i hemmet, källarrummet som ställdes i ordning som skyddsrum med en stor sandfylld trälåda utanför källarfönstret, som skydd vid eventuella bombanfall, och sirenerna som ljud när okända flygplan närmade sig Karlstad. Några gånger mullrade kanoner i fjärran och man sade alltid att nu skjuter de från regementet på tyska flygplan som kommit in från Norge. Järnvägens lastkaj vid Trädgårdsgatan användes flitigt under krigsåren och ibland gick förband i väntläge på Rosenbadsgatan. Då var det livat med hästar, kanoner, soldater och rykande kokvagnar. Att det gick tyska trupptransporter via Karlstad hade vi ingen aning om. Tågtrafiken var annars mycket intressant, men samtidigt farlig och skrämmande. Var det lugnt på lastkajen kunde vi våga oss dit för att leta saker, såvida inte den stränga järnvägspersonalen körde bort oss. Hem kom vi med fickorna fulla av skruvar, muttrar och rostiga spik, för sådant kunde ju vara väldigt bra att ha – tyckte vi.

VIKENGATAN

Gav vi oss mellan husen väster ut, på Vikengatan och Orrholmsgatan, var det farligt för där fanns det stora pojkar som kunde ställa till med bråk. Vi visste att där bodde Frasse, Bosse, Bobbo, Steve m.fl. och vad de kunde ställa till med vågade vi inte ens tänka på. Förmodligen var de helt vanliga pojkar, men deras lekar var kanske annorlunda, något djävare än våra och det skrämde. Det fanns en kiosk i hörnet Vikengatan – Konduktörsgatan och dit lockades vi för att köpa ett- och femöres kola när några slantar brände i fickan. För att ta sig dit var vi tvungna att passera den ”Lillgata”, som gick söder ut in i kvarteret Orren mellan Orrholmsgatan och Konduktörsgatan. Där inne bodde många ”farliga typer”, speciellt i ”Skøjertia”, trodde vi, så för säkerhets skull gick vi på Vikengatans norra trottoar utefter kvarteret Strålen. Mitt emot kiosken låg Strandbergs Bageri. Där fick vi på uppdrag av våra föräldrar köpa bröd av Strandberg och hans hustru. Vi ansåg dem vara riktigt duktiga bagare för de hade alltid mjöl i ansiktena.

TINGVALLA BRYGGERI OCH TUNNBINDERIET

Om morfar var på gott humör kunde han ta oss med in på

bryggeriet. Med morfar tryggt i handen gick vi på de blöta, hala betonggolven genom bryggerisalarna förbi skölj- och påfyllningsmaskiner till det hägrande lagret med färdiga drycker. Att då välja en flaska bland drycker med lockande etiketter som: Skogsbär, Hallonlemonad, Champis, Loranga och Sport, var inte lätt. Morfar dog 1947 och något år efteråt övertogs rörelsen av Karlstadsbryggeriet.

Mitt emot bryggeriet, på andra sidan Orrholmsgatan, låg ett tunnbinderi fram till 1950. Där tillverkades ekkaggar för svagdrickan från bryggeriet. Användningen av dessa kaggar upphörde under 40-talet och ersattes av stora glasflaskor i träställningar. När man kom in i tunnbinderiet möttes man av en härlig doft av ekträ och på allting låg ett fint stoft av träpulver. Tunnbindare Gustaf Hultman var en allvarlig man som, med all rätt, manade till största försiktighet att inte komma för nära remskivor, yxor, knivar och stämjärn. Även om jag inte förstod hur det gick till att göra tunnor var verksamheten imponerande för mig som endast med möda kunde skära till en barkbåt.

LEKAR PÅ GÅRDEN

Utflykterna från gården i Rosenbad var inte så vanliga när man var i förskoleåldern. Vintrarna på 40-talet var snörika och vi hade goda möjligheter att skida runt på den stora gårdsplanen. På våarna spelade vi ”vipa”. Vi gjorde en T-formad skåra i marken och kunde antingen med en käpp sprätta iväg en liten pinne eller från den tvärställda skåran lyfta upp pinnen i luften och sedan slå ut den till kamraterna med käppen. Vi var uppdelade i två lag, ett som sprätte eller slog och ett som tog emot. Regler och poängberäkning har fallit mig ur minnet, men det beror förmodligen på att vi ständigt hittade på nya regler och poäng. En som var med var min bäste kompis John Ragnar Andersson, av oss kallad ”Jonta”, som bodde på Rosenbadsgatan 1. Andra lekkamrater var Lasse och Nisse Larsson och Lennart Lund. Alla våra kusiner var givetvis också med.

Nästan dagligen svepte kaffeångor över gården. De kom från Löfbergs kafferosteri, som låg på gården till Bröderna Löfbergs & Co på Trädgårdsgatan, i norra delen av kvarteret Rosenbad. Kafferosteriet var en brandfarlig verksamhet och vi upphörde med våra lekar när röken från rosteriet var kraftigare än vanligt och brandkåren kom med tjutande sirener i full fart på Trädgårdsgatan. Några gånger vågade vi oss in till rosteriet, men det verkade inte speciellt intressant med

Rosenbads Gård (Rosenbadsgatan 11) och Bröderna Löfberg & Co med kafferoosteriet bakom den ljusa muren.

brända bönor som skulle användas för att göra för oss "ilasmakande" kaffe.

BRANDEN PÅ ORRHOLMSGATAN

Mera dramatiskt blev det 1951 när gårdshuset till gamla "Frälsis" på Orrholmsgatan brann. Där inne hade Bomans Glas och andra företag sina lager. Vi var rädda att brandmuren mot uthuslängan på vår gård inte skulle hålla och att vi kanske skulle förlora vårt "lekhus". Då hade jag fått min första kamera och kunde med darrande händer knäppa en bild från min trygga plats i hemmet på Rosenbadsgatan 9. Så här efteråt ångrar jag att jag inte fotograferade mycket mer av min barndoms miljöer. Att fotografera var dock dyrbart i synnerhet för en pojke i första tonåren, så kameran blev bara använd när det var något mycket speciellt på gång. Senare hände det ofta att pappa Mats ville ha min hjälp att ta fotografier för hans bok Det Gamla Carlstad.

FOTBOLL OCH ISHOCKEY

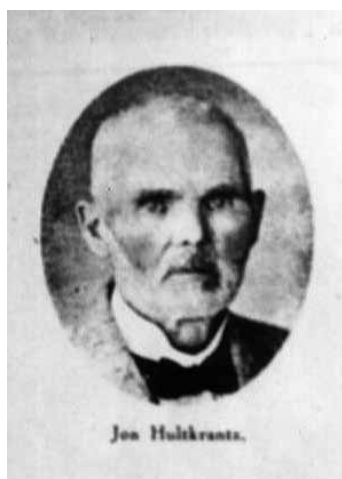
Min kusin Tomas berättar att han spelade fotboll med andra vikenrabbar i Stadsträdgården och ishockey på Mariebergsvikens is. Snöskottning på isen och mycket annat fick de ordna själva, ingen förälder deltog. När Tomas var 13 år deltog hans lag i ishockey i stadsdelsserien. I samma serie fanns bl.a. Sommaro, Herrhagen och Färjestad. När de spelade mot Färjestad kom inte Färjestads målvakt, varför vikenlaget kunde vinna ganska lätt. Färjestadsspelarna hade fördelen av att kunna träna på konstfrusen utebana, nuvarande inom-

hushallen och därför var de normalt betydligt bättre. Tomas skridskor som fungerade bra på Mariebergsvikens mjuka is visade sig vara odugliga under matcher på konstfrusen is. I tidningen stod det sedan att Viken vunnit matchen mot Färjestad, men inte hur. Vikenlaget fick inbjudan att spela en träningsmatch mot Forshagajuniörerna. På den tiden spelade Ulf Sterner och Nisse Nilsson i deras elitserielag, så juniorerna var bra dom också. Viken fick stryk med 21-1. Alla frågade om det var med detta lag Viken vann över Färjestad. Nej, svarade Tomas: "De bästa spelarna har vi sparat till seriespelet", vilket givetvis var en bluff. Vikens målvakt hette Mats Holm och han fick motta mycket spott och spe när han släppte in många lätta puckar. Senare visade det sig att han behövde mycket starka glasögon. Detta upptäcktes först i övre tonåren, för det fanns ingen synkontroll i skolan på den tiden. Men då var det redan färdigspelat för vikenpojkarnas ishockeylag.

PYROMANBRÄNDERNA 1959

De 24 bränder som försatte hela Karlstad i panik under fem veckor 1959 visade sig vara startade av en vikenpojke. Tomas och jag mötte några gånger den person som polisen avslöjade som pyromanen. Inte kunde vi, liksom många andra, ana vilken mörk själ som dolde sig bakom den ganska snygga fasaden. Vi instämmer helt i titeln på Erik Bengtsons bok Snälllast i Världen (nr 36 i Carlstads-Gilletts skriftserie). I boken om pyromanen finns en skiss över kvarteret Orren i Viken ritad under polisförhören av förövaren. Skissen visar några av brandplatserna på Orrholmsgatan, ungefär där morfars bryggeri tidigare låg. Utförligt har pyromanen också beskrivit hur han tog sig in i Stadsträdgårdens restaurang genom en lucka på taket och startade branden i den anrika gamla träbyggnaden. Den luckan var väl känd av oss vikenpojkar, men att den skulle komma att användas av en pyroman kunde vi inte tänka oss. Kanhända bidrog dessa bränder till att göra en och annan "besviken" över pojkar från Viken. Förhoppningsvis är dock de som idag bedömer vikenpojkar närmast "betagna".

Här slutar mina spridda, nostalgiska noteringar från barndomen i Viken. Det är med glädje och tacksamhet som jag nu deltar i Carlstads-Gilletts möten och får tillfällen att även i pensionsåldern återse kamrater som jag mött i Karlstad i mitten av 1900-talet.

Jonas Hultcrantz på sin ålders höst. Årtal okänt. Bild i författarens ägo.

Jonas Hultcrantz, född i Väse 1857, inskrevs vid seminariet 1875 vid en ålder av 18 år. Han avlade sin folkskollärarexamen vid Karlstads seminarium 1879. Samma år anställdes han som ordinarie lärare i Väse-Bäckelids och Ölhmults skolor, där han verkade som lärare till sin pensionering 31 dec 1912. Hultcrantz avled 1930 och vilar på Väse kyrkogård.

Karlstads seminarium 1875

– En Väsebos minnesanteckningar

Bengt Nordlöw

Hösten 1875 reste en 18 år ung Jonas Hultcrantz, (hädanefter bara H.) från Ölhmult i Väse in till Karlstad för att börja på folkskollärarseminariet. Han var min frus mormors farbror.

I sina dagboksanteckningar berättar han om seminariet och dess personal. Detta var alltså innan seminariet 1878 på hösten flyttat in i sina nya lokaler intill f.d. Tjäderskolan. Här ges en vaken och närgången bild av skolans kollegium, undervisningsmål och undervisningsmetoder. Dessa iakttagelser är ovanligt mogna för att vara en 18-åring, men man bör betänka att anteckningar är gjorda i efterhand av en man som då är åtminstone 42 år. Originalanteckningarna hitta-

des i en skrubb i Ölhmults skola långt efter H:s död och är skrivna tidigast 1899.

RESAN

”Så kom då den lyckliga dagen, då som jag trodde, allt skulle te sig i idel ljus, då jag endast skulle få sysselsätta mig med att läsa och studera. Föga anade jag då, att denna väg framför andra var belagd med hvassa törnen och att den rätt vad det är bär djupt ner i den mörka dalen”.

Så börjar H:s berättelse, nedtecknad i en litet röd annotationsalmanacka (se bifogat foto). Redan tidigt i texten mär-

ker man H:s djupa religiositet.

”Ett som jag inte tänkte på när jag gaf mig åstad, men som jag sedan dyrköpt fick erfara var, att ’om Herren inte bygger huset, så arbeta de fåfångt som därpå bygga”.

I sina anteckningar säger H. på annat ställe att han vid seminariestarten ännu ej kommit till tro, så det är den vuxne troendes reflektion som lyser igenom.

”Icke öfvervägde jag heller på förhand hvad ansvar och möda det skulle ha med sig att fylla en daglig lärarens kall”, inskju- ter han sedan.

Han tänkte nästan endast på att han nu skulle få släcka sin törst efter kunskap och vetande.

TILL KARLSTAD

”Jag rustade mina saker i ordning och mamma försåg mig med hvad jag under den första tiden komme att behöfva. Pappa blef med mig. Hade ej varit i Karlstad förut. Kom på taget i sällskap med kyrkoherde O. Olsson i Upsala”.

På den tiden gick ett tåg från närbelägna Lindfors till Kil med anknypning till Karlstad.

Olsson hänvisade far och son H. till en sömmerska i staden från Wäse som ämnade ta in elever och med henne kom de att göra upp. Hos henne kom H. att bo under de första läsåren.

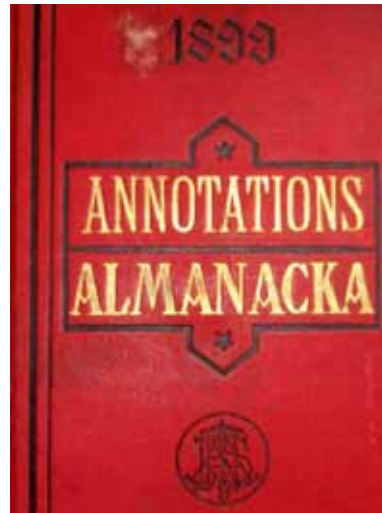
”Det var den 27 augusti 75 vi begåfvo oss åstad. Pappa reste tillbaka samma dag och det var inte utan att jag sedan jag sagt farväl till honom kände mig en smula ensam”, minns H.

ÖSTRA TORGGATAN

”Dagen därpå, den 28 var det att inställa sig å skolan. Seminariet fanns då i ett privat hus vid Östra Torggatan och ej särskilt rymligt”, konstaterar H.

Efter stadens brand 1865 var seminariet först för en tid förlagt till Nysäter utanför Säfte. Dess nya lokaler blev ej färdiga förrän hösten 1878. De första åren var i mångt och mycket provisoriernas tid, vet pensionerade skolmannen Karl Anders Nordin i Karlstad berätta.

Seminariet startade den 20 februari 1843. Åren 1843-1857 hyrde man rum på olika ställen i staden, bl. a. på Södra Kyrkogatan. Praktiken försiggick i Karlstads skolor. Efter branden 1865 flyttade man till Nysäter i dåvarande Gillberga socken. Först två år senare, 1867, flyttades utbildningen tillbaka till staden. Då hyrde man fyra rum i en bostad nära Stadsträdgården. Den var dock så dålig att man redan ett år

Det är i denna lilla annotationsalmanacka, utgiven 1899, som man finner Hultcrantz originalanteckningar om sitt första år på Karlstads seminarium 1875, vid denna tid beläget i ett hus på Östra Torggatan. (Bild i författarens ägo).

senare, 1868, flyttade och hyrde rum på Östra Torggatan. Under tiden byggdes nu det första riktiga seminariet då beläget vid Tjäderskolan i Drottninggatans södra ände, alltså åt Klaraborgshållet.

Den 4 februari 1924 invigdes det nya seminariet vid Marieberg. Eftersom H. utexaminerades 1879 och det nya seminariet vid Tjäderskolan tagits i bruk året innan är det möjligt att han examinerades i det seminariet. I hans dagboks anteckningar från 1899 hittar man dock inget om detta. Där- emot framgår av seminariets protokoll vid avgångsexamen att H. utexaminerades den 28 och 30 maj 1879, så det är sannolikt att han gick sista terminen i det nya huset intill dåvarande Tjäderskolan.

INTRÄDESPROV

H. berättar även om inträdesprovet.

”Det blev då att försöka sig i tentamen och fordringarna voro ej så synnerligen höga då och sen hade ej fler anmält sig, än att vi blefvo antagna alla utom en tre eller fyra som fingo vända om. Tror ändå att jag redde mig temligen, i synnerhet i räkning, historia, kristendom och innanläsning men i sång minns jag att det gick skralt”.

Enskilt avgångsbetyg från 1879 finns inte men av protokoll från examen framgår att H. ännu efter tre läsår inte gjort några framsteg i sång. Där finns också den enda nollan i hans betyg som i övrigt innehöll åtta 3:or, (högsta betyg), fem 2:or och två 1:or, dessa senare i musik och vapenföring.

Troligen avslutade H. sin utbildning här i det nybyggda seminariet då beläget intill dåvarande Tjäderskolan.
Bild Carlstad- Gilllets arkiv.

LÄRARKÅREN

”Fick då äfven göra min första bekantskap med mina blifvande lärare.

Rektor Kastman, med sina bestämda ja som det syntes stränga drag; Dr. Lind med sina stundom blida stundom knepiga pröfvosätt; Mag. Segerstedt med sitt inåtvända men med sitt bestämda och korrekta uppträdande; Mag. Törneblad med sitt lugna ibland något humoristiska frågesätt; Direkt. Rendal slutligen med sitt lena språk och fina musiköra.

Den 29 på f. m. fingo vi åter infinna oss och höra vårt utslag. Sen blev det att köpa böcker. Och ordna sig för kommande arbete”.

PRÄSTMÖTE MED FRYXELL

”Prestmöte pågick under dessa dagar i staden och därför blef det ett par dagars ledighet innan det egentliga arbetet började.

Var uppe och åhörde förhandlingarna. Såg äfven där prof. And. Fryxell för första gången. Med sitt långa och gråa skägg och sina allvarliga men dock milda drag kunde han liknas vid en gammal patriark.

Synnerligen stämningsfullt var mötets avslutning. Bispens tal och prost. Geijers svar därpå och sen just som det var slut, ringde klockan så inbjudande till helgmål. Det var en lördagskväll.”

UNDERVISNINGEN

H.går sedan över till att berätta hur undervisningen bedrevs, om tidens metodik och läromedel, med mera.

”Så blev det att med allvar ta i tu med studierna, och min föresats var att göra mitt bästa. I kristendom fanns ej på den tiden någon antagen lärobok, utan detta skulle skrivas efter diktamen, det så kallade luntssystemet.

Detta vållade mycket arbete, var visserligen nyttiga övningar, men tog mycken tid och inkräktade på andra ämnen.

Protokoll öfver afgångsexamen vid folkskolelärore - seminariet i Karlstad den 28de och 30de Maj 1879

No	Elevs namn	Årsklas	Förening	Stift	Seminariet	Seminariet i Karlstad														Anmärken				
						Tillkomst	Handskrift	Arbets	Svenska	Norska	Geografi	Historia	Rektors	Metode	Sång	Teckning	Matik	Swenska	Engelska		Franska	Latinska	Öfversättning	Öfversättning
24	Karl Jonsen	18 ^{de} 58	Stafvns	Karlstad	18 ^{de} 75	6	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	1	0	
25	Karl Johan Törberg	18 ^{de} 59	Karlstad	Karlstad	18 ^{de} 76	6	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	3	3	2	
25	Jan Daniel Söderlund	18 ^{de} 59	Öfverud	Karlstad	18 ^{de} 76	6	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	3	3	1	
24	Karl Johan Gafvert	18 ^{de} 57	Nors	Karlstad	18 ^{de} 76	6	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	3	3	2
25	Anders Gustaf Öbergström	18 ^{de} 59	Stafvns	Karlstad	18 ^{de} 76	6	1	0	1	1	1	1	2	1	1	0	1	1	1	2	2	2	2	
26	Jonas Kullerantz	18 ^{de} 57	Nors	Karlstad	18 ^{de} 77	6	3	3	3	3	3	2	2	2	1	0	1	2	3	3	3	2		
27	Karl Danielsen	18 ^{de} 60	Yarreding	Karlstad	18 ^{de} 76	6	3	3	3	3	3	2	2	1	3	0	1	2	3	3	3	1		
28	Olof Löfgren	18 ^{de} 60	Elgås	Karlstad	18 ^{de} 76	6	3	1	2	3	2	2	1	1	1	0	1	2	2	3	3	2		
29	Pet Nordlander	18 ^{de} 42																						

Gemensam Kungl. Bröfvet
den 31de Januari 1879 eskalitet
titulär vid löka och inrednings
ordinarie befattning vid folkskolan under vilken han vid något af skolens folkskolelärore och seminarier aflojdes godkänd praktisk afgångsexamen i 2d, 3d

Kopia av protokoll över avgångsexamen 28 och 30 maj, 1879. H. står som elev 26. Utöver omdömena är det intressant att notera vilka ämnen det undervisades i och betyg gavs. Jämfört med idag utbildades i "trädgårdsskötsel och trädgårdsplantering" och det idag nästan helt glömda ämnet "gymnastik med vapenföring". (källa: Folkskoleseminariet i Karlstads arkiv. A III a: 2).

Rekt. Kastman undervisade ej i 1 klass, utom den gemensamma bibelläsningen på morgnarna. Dr. Lind undervisade i hist. och geografi, Törneblad i kristendom och svenska, Segerstedt i räkning, geografi samt naturkunnighet, A. Säfström i teckning, Rendal i sång och musik, Claes Bratt i gymnastik och vapenför. och A. Carlsson i trädgårdsskötsel".

Claes Bratt var officer i det indelta försvaret och undervisade på flera håll i Karlstads skolvärld. I sin bok *I krigarens lovliga avsikt*, (sid.30), utgiven 1952, berättar sonen Karl Axel om fadern och hans lärargärning. Claes hade bl. a. Gustav Fröding som synnerligen svag elev i gymnastik. Claes Bratt förtjänar några ord för sin ganska okända betydelse för utvecklingen av slöjdämnet i folkskolan, menar sonen.

Han blev dessutom pionjär för slöjdens införande i de svenska folkskolorna i konkurrens med den kände Salomon på Nääs som - enligt vad Nordisk Familjebok säger - "ej gav det första uppslaget till nämnda ämnes införande i våra folkskolor utan detta skedde genom dåvarande löjtnanten, Claes Bratt".

BOSTAD

"Sedan söm. (sömmerskan) K. Eriksson flyttat till större lägenhet, 1. okt. blevo mina kamrater A.F. Sundén, E. M. Fagergren, och E. Söderlind.
Vid ifrigt arbete går tiden fort undan och snart stundade julen."

Översvämning vid Stadshotellet 1957.

Bengt Johansson / Ulf Lagerbeck

Fotografen Lars Hellström

Rubriken är något missvisande. Lars Hellström arbetade större delen av sitt yrkesverksamma liv på KMW/Valmet. Däremot ägnade han sin fritid åt fotografering. Bland mycket annat fotograferade han många byggnader och gator i Karlstad. Detta har blivit en värdefull dokumentation om Karlstad från 1950-talet och framåt. Många av de fotograferade byggnaderna är rivna och ersatta med nya.

Han har också fångat många Karlstadprofiler på sina bilder.

Lars Hellström avled 2009. Hans fru, Irma Hellström, har skänkt en stor del av hans enorma fotoarkiv till Carlstads-Gillet. För detta tackar vi varmt och vi skall på bästa sätt ta hand om gåvan.

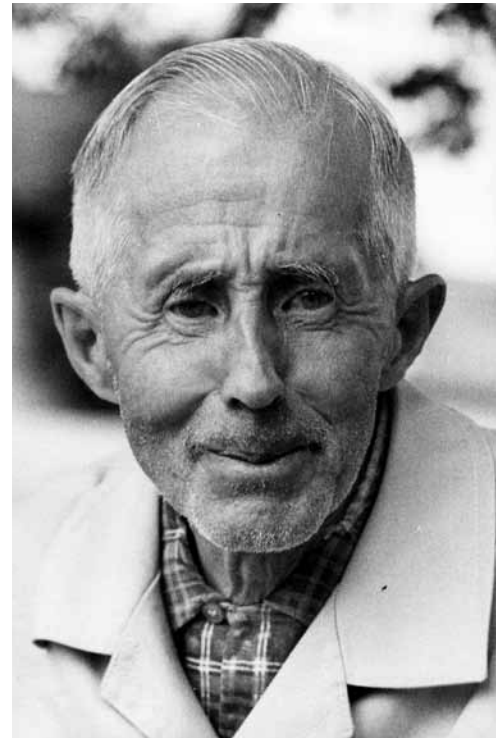
Vi vill också nämna att det är Lars Wennberg, Sunne, som ordnat med kontakten mellan Irma Hellström och Carlstads-Gillet.

Lars Hellström

Vattentornet och kvarnen på Kvarnberget.

Gårdfarihandlare Kalle Knepig.

Biografen
Palladium.

De nya medlemmarna i Carlstads-Gillet vid 2009 års höstgille: Laila Antonsson, Tomas Bergqvist, Per Olof Edberg, Lisbeth Fröding, Stig Fröding, Ingemar Greén, Jan Hage, Christoffer Höök, Gunnar Jernström, Bert Jonsson, Barbro Jörnrestam, Ulf Ljungdahl, Ulla Magnusson, Jan Molander, Jan Pettersson, Håkan Wallin och Jan Wissler.

En härlig höstfest med rekorddeltagande, en ny bok i Gillets skriftserie och Zarah Leander i högform.

Höstgillet 2009

Sjutton nya medlemmar! 160 deltagare! Höstgillet 2009 går till historien som den kanske mest välbesökta tillställningen någonsin. Stämningen var hög från början och alla trivdes denna regniga höstkväll.

Inledningsvis kunde åldermannen konstatera att kommunen lagt planerna om byggandet av höghus i Badhusparken på is, något som mottogs av medlemmarna med en spontan applåd. Efter den högtidliga intagningsceremonin klarades förhandlingarna av snabbt. Det sittande rådet fick ansvarsfrihet för det gångna året och fick förnyat förtroende för ytterligare ett år. Sven Maechel och Lars Wallqvist avtackades med blommor för det de ställt upp i valberedningen under flera år och Aina Svensson tyckte att Carlstads-Gillet skulle agera i frågan om byggnation i före detta kvarteret Negern, eftersom de planer som presenterats innebär att domkyrkans torn kommer att döljas av de höga husen i kvaterets mitt.

Bok nummer 39 i Carlstads-Gillets skriftserie presenterades av författarna Lars Wennberg och hans sondotter Lovisa

och de fick möjlighet att sälja sin bok i pausen efter förhandlingarna.

En kort paus gav tillfälle för medlemmarna att träffas och minnas gamla tider innan kaffet serverades.

Kvällens överraskning presenterade sig i samband med kaffet. I sedvanlig divamässig stil gjorde Zarah Leander sin entré efter ett kort förspel av Arne Hülphers. Under en halvtimme framförde hon flera av sina älskade schlagere. Gillets medlemmar lyssnade andäktigt och applåderorna haglade uppskattande efter de olika numren. Zarah, som till vardags heter Leif Johansson, och Arne Hülphers, som heter Per Olof Grumer, avtackades med blommor efter sitt fina framträdande. Zarah fick dessutom en kram av åldermannen.

Många positiva omdömen följde efter höstgillet 2009 och en allmän uppfattning var att man såg fram emot att ses igen vid vårgillet som preliminärt äger rum den fredagen den 23 april i Gamla Wermlandsbanken.

Per och Inger Berggrén

Zarah Leander, suveränt ackompanjerad av Arne Hülphers, underhöll och gjorde stor succé under måltiden. Aktörernas riktiga namn var Leif Johansson och Per Olof Grumer.

Lars Wallqvist och Sven Maechel avtackades för värdefulla insatser i valberdningen.

Lars Wennberg och Lovisa Wennberg njöt av att försäljningen av deras senaste bok om Haga gick bra.

Carl Eje Granquist, Per Jan Wällgren och Björn Larsson lät sig väl smaka av den läckra höstsupén.

Carlstads-Gilletts arkivarie, Mikael Lundström, tackade alla dem som lämnat gåvor till Carlstads-Gillet under året. Vice åldermannen Martin Edman, åldermannen Per Berggrén och skrivaren Erik Hellberg kontrollerade att allt gick rätt till.

Kjell Kvarnevik i Gustaf Frödings skepmad underhöll efter middagen.

Vårgillet 2010

Marie Aakre / Foto Inger och Per Berggrén

När åldermannen Per Berggrén hälsade välkommen till 2010 års Vårgille låg det extra förväntan i luften. Denna afton skulle supén intagas i matsalen på Stadshotellets festvåning, dessutom var respektive medbudna. Omkring 150 gillesmedlemmar mötte upp i gamla Wermlandsbankens lokaler, däribland de båda hedersmedlemmarna Leif Alte och Per Jan Wällgren. Mest långväga ifrån denna gång kom Bengt Nordlöw som är bosatt i Kalmar. Andra gillesmedlemmar med lång resväg som skulle närvarat blev förhindrade på grund av ”något med askmoln, eller vad det var”, som Per Berggrén uttryckte det.

Mötesförhandlingarna inleddes med intagning av nya medlemmar, som denna gång ”bara” var fem till antalet. Ett beslut av gillesrådet att hålla medlemsintagningarna på en litet lägre nivå jämfört med de senaste gångerna. Nästa punkt på dagordningen handlade om medlemsavgiften och ingen av de församlade mötesdeltagarna hade något att erinra mot att denna höjs med 25 kronor till 200, varav 25 kronor avsätts till författarfonden.

Åldermannen informerade om att Carlstads-Gillet tillsammans med sina samarbetspartners i Framtidsrådet – Karlstads hembygdsförening och Karlstad lever – för närvarande är engagerat i utformningen av Karlstads nya badhus och det fina, ultramoderna vårdboendet som byggs i Zakrisdal. De ”grå

plåtskjulen som skymmer kasernerna från E18” vid gamla I 2, var en ny fråga som en gillesbroder uppdrog åt Gillet att ta upp i Framtidsrådet.

Per Berggrén berättade att Gillet på Karlstadsdagen i februari sålt en del av sina skrifter och därmed dragit in lite extra inkomster till kassan. Arbetet med boken om Karlstads domkyrka, som Per Jan Wällgren tagit initiativet till, fortskrider enligt planerna med före domprosten Harry Nyberg som primus motor.

Diskussioner förs just nu med Arkivcentrum om en gemensam utställning på Karlstadstema i offentlig miljö. Ett viktigt led i Carlstads-Gillet's strävanden att vara en utåtriktad förening, underströk åldermannen. Höstgillet har bestämts till den 18 november.

Ytterligare tid för mingel och förfriskningar i gamla Wermlandsbanken fanns för den som så önskade, innan det var dags för förflyttning till Stadshotellet. I festmatsalen skålades det till Axel Kamps snapsvisa i Carlstads-Gillet's tappning och avnjöts en välsmakande trerätterssupé. Gillet's nye munskänk, Kjell Lenander, uppvisade sina musikaliska talanger genom att sjunga en humoristisk lovsång till vinet. Kvällens ”hemliga gäst” gjorde entré i 150-årsfirande skalden Gustaf Frödings skepmad. Frödingtolkaren Kjell Kvarnevik sjöng finstämt om friing och kärleken, den vackra, till eget gitarrackompanjemang.

Ungefär 150 medlemmar och respektive bevistade förhandlingarna i Gamla Wermlandsbanken.

Vårgillet's nya nyintagna medlemmar: Iréne Granbom, Gunhild Hernström, Lars Logan-der, Christina Lundström och Siw Nilsson.

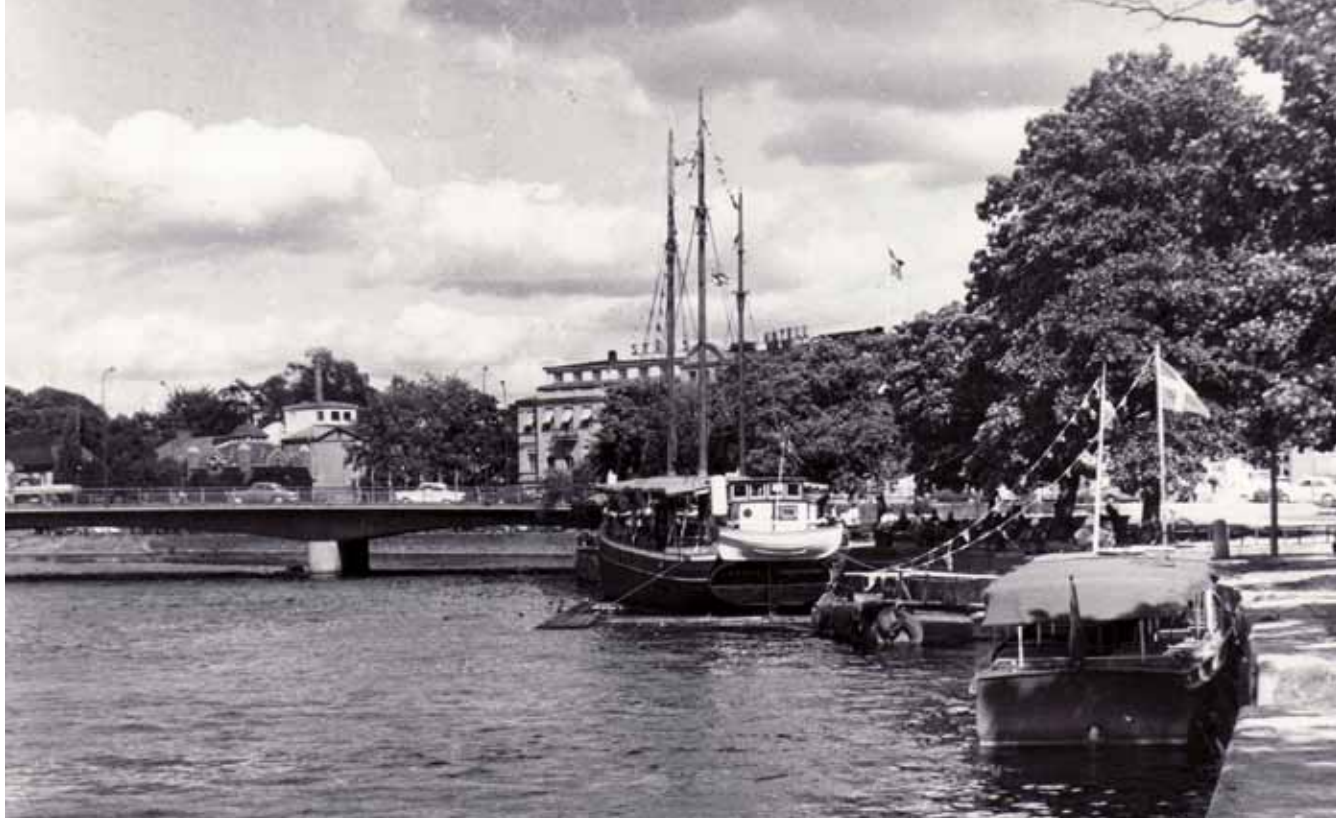
Erik Hellberg och Kjell Fredriksson i allvarligt samspråk under middagen.

Klarälven rann sakta nedanför Stadshotel-lets festvåning där vårmiddagen avnjöts.

Stämningen var hög bland de 125 matgästerna under middagen.

Skutan, som låg förtöjd vid Residensparken under tiden 1964 till 1971, var ett trevligt inslag i stadsbilden.

Äntligen skall Båten flyttas

Per Berggrén

Under flera år har många karlstadsbor förfasat sig över restaurang Pråmen som legat stadigt förtöjd vid Residensparken. Pråmen var verkligen en pråm som saknade ett fartygs sköna linjer och den hörde inte hemma i den känsliga miljö som Residensparken är. Nu har en uppfräschning av flytetyget ägt rum. Pråmen har fått nya ägare och bytt namn och restaurangen heter numera Båten. Ändå är Båten en främmande fågel vid grönområdet nedanför Residenset och därför blir många glada då restaurangen nu kommer att flyttas cirka 100 meter nedströms.

Båten är inte först att bedriva servering vid Residensparken. Redan 1964 låg ett fartyg förtöjt i Karlstads gamla hamn.

Ola Johnsson och Allan Eld hette två eldsjälar som hade köpt ett vackert segelfartyg, som de kallade Skutan, i Hamburgsund i Bohuslän och kört det hela vägen till Karlstad. I

Skutan bedrevs kafé- och pubverksamhet under sju år fram till 1971. Skutan blev en uppskattad samlingsplats och många karlstadsbor minns den vackra siluetten nedanför residenset.

1971 sålde ägarna Skutan till två bröder som avsåg att använda den som sommarstuga. Fartyget bogserades till Kaniikenäset, där det låg förtöjt och upprustades under två år. Tyvärr bröts den vackra Skutan itu då den vid lågvatten en gång hamnade på grund och slutet på historien blev att fartyget bogserades ut i Vänern och sjönk.

Genom kontrakt med kommunen har Pråmen kunnat ligga kvar vid Residensparken. Kommunens representanter och de nya ägarna till Båten har emellertid nu kommit överens om att flytta restaurangen, ett besked som de flesta karlstadsbor uppskattar. Frågan för dagen är bara: När kommer detta att äga rum?

Diverse information

INFORMATION PÅ INTERNET

Internet har nu blivit en naturlig del av vårt liv. I dag är det nästan lika naturligt att använda "nätet" som att utnyttja telefon, radio och TV. Carlstads-Gillet kommer också successivt att gå över till att inbjuda till gillen och att informera om verksamheter på internet. Detta kommer att reducera kostnader för utskick och underlätta hanteringen av kallelser med mera. Redan nu har Carlstads-Gillet en mycket innehållsrik hemsida med ett stort antal länkar till intressant information om Karlstad.

Medlemmarna uppmanas därför att meddela sin mailadress till skrivaren Erik Hellberg.

Höstgillet 2010

äger rum torsdagen den 18 november

Bidrag

till tidningen Gillet 2011 mottages
tacksamt senast 2011-01-31

Ett fotomontage visar ungefär hur det blir nu. Båten kommer att placeras framför det gamla Televerkshuset.

Avsändare: Carlstads-Gillet
c/o Karlstads kommun
Gamla Wermlandsbanken
651 84 Karlstad

Carlstad Conference Center 2008

Carlstad Conference Center 2009

Carlstad Conference Center 2010

Nya CCC kommer att heta Karlstad CCC, vilket betyder Karlstad Congress and Culture Centre. Tidplanen säger att invigningen kommer att ske den 7 januari 2011. Den kommer att innehålla en konsertsal för 1600 personer och bankettsal för 1200 personer.